

Екологічна культура в українському національному характері

Складановська Марина Григорівна

керівник психологічної служби,

доцент кафедри філософії,

куратор лабораторії екологічної інкультурації

ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва
та архітектури»

В процесі розробки проекту сучасного високотехнологічного екопоселення виникла проблема затребуваності даного проекту сучасним соціумом, мотивації зміни способу життя людини ХХІ століття, трансформації її ціннісних орієнтацій.

Ефективна екологічна освіта, формування екологічної свідомості та культури, охорона природи вимагають відповідного психологічного і екокультурного супроводу.

**“...and therefore never send to
know for whom the bell tolls.**

It tolls for thee.”

John Donne

1. *Environmental Psychology* (психологія навколишнього середовища) вивчає відносини людини з природно-антропогенним середовищем.

Предметом дослідження в психологічній екології є вплив екологічних факторів на психіку людини (світло, температура, хімічний склад повітря, рівень шуму, радіаційний фон).

У власне екологічній психології аналізується психологія “людини в екологічному світі”, її екологічна свідомість.

Предметом дослідження екологічної психології є екологічна свідомість, а одне з основних завдань – дослідження структури екосвідомості, механізмів її формування та функціонування.

Зв'язок екологічної психології з іншими науками виявляється як у використанні методів психології (опитування, бесіда, анкетування, спостереження), екології (метод експертних оцінок, інструментальні методи), так і у використанні результатів досліджень філософії, медицини, психосемантики, історії...

Напрямки дослідження в межах екологічної психології:

- дослідження впливу наслідків негативного природокористування на психіку людини, її поведінку;
- розробка психології “людини в екологічному світі”. Цей підхід носить назву *Ecological approach* Дж. Гібсона. Цей світ означений формами життєдіяльності людини;
- дослідження сприйняття навколишнього середовища та його якості (*environmental assesment*);

- вивчення просторового пізнання і просторової поведінки (*environmental cognition, environmental behaviour*);

- дослідження реакцій людини на взаємодію з навколишнім середовищем, стресових факторів, їх негативних наслідків та засобів їх запобігання (*environmental stress*).

В.С.Крисаченко визначає зміст поняття «екологічна культура» як напрямок людської діяльності та мислення, від якого істотним чином залежить нормальне існування сучасної цивілізації, її сталий розвиток у майбутньому.

За М.І.Хилько екологічна культура – це передусім «образ світу», в якому відображено стан соціально-природних залежностей, міру освоєння людиною природного довкілля.

У Л.П.Морозової можна зустріти таке визначення: «Екологічна культура – це творча, свідомо діяльність людей у процесі освоєння і збереження життєво необхідних вартостей природного середовища».

Отже, екологічна культура – це сукупність ціннісних орієнтацій людини, норм, настанов, усвідомлених «заборон» і «дозволів» щодо взаємовідносин людини і природи, традицій і звичаїв щодо гармонійного співіснування людини і природи, що передаються з покоління в покоління.

Природа для стародавніх слов'ян жива, одухотворена, а людина – невід'ємна частина природи, всього великого світу, Всесвіту.

Ми маємо глибокі етнічні корені, що сягають глибини тисячоліть і відстежуються в епосі, в пісні, в народних культах і обрядах. Чутливість до краси природи, любов до неї, психологічне осмислення свого внутрішнього світу у зв'язку з навколишнім світом – це вагомі риси українського національного характеру.

Під національним характером ми розуміємо сукупність специфічних психологічних рис етнічної спільноти в конкретних історично-економічних, культурних та природних умовах її розвитку. До національного характеру можна віднести традиційні форми поведінки, сприйняття навколишнього середовища та емоційно-психологічні реакції на оточуючу дійсність, ціннісні орієнтації, потреби, вкуси.

На формування національного характеру, його рис здійснюють вплив установки і стереотипи. При цьому слід підкреслити велику роль неусвідомлюваного, несвідомого в їх генезисі та проявах.

Зміст колективного несвідомого – це так звані архетипи (праобрази, стародавні способи розуміння і переживання світу).

Архетипи не входять в свідомість людини безпосередньо, а тільки опосередковано, за допомогою символів.

Калина - дерево українського роду. Колись у сиву давнину вона пов'язувалася з народженням Всесвіту, вогненної трійці: Сонця, Місяця і Зірки. Тому й отримала калина таке ім'я від старослов'янського назви Сонця - Коло. А оскільки ягоди калини червоного кольору, то й стали вони символом крові та безсмертного роду.

Калина на рушнику - символ неперервності сімейного життя.

Креативне осмислення хлібу, як результату творчості людини, знайшло своє відображення у народних обрядах, що й досі шануються в нашому житті.

Традиційні асоціації
берізки з тендітною
ніжною дівочою статтю,
незахищеністю, чарівним
довгим волоссям-вітами
стали символом
слов'янської жіночої
вроди:

«Я чую зозулі кування,
берізок тремтливих
зітхання,
тонкі білокорі сестриці
сплели свої віти в косиці»
С. Жук

Дуб виступає в ролі світового дерева: він символізує світову вісь, з'єднуючу верхній та нижній світи, живих та померлих предків, знаменуючи центр Всесвіту. Дуб означав силу, мужність, витривалість, довголіття, родючість, шляхетність, вірність.

Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури
ЛАБОРАТОРІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ
ІНКУЛЬТУРАЦІЇ

Завдання Лабораторії екологічної інкультурації
ми бачимо в дослідженні способів формування екологічної свідомості, екологічної культури сучасної молодшої людини, розробці та впровадженні навчальних і тренінгових програм екологічної інкультурації студента, пропаганді здорового способу життя, естетичного сприйняття навколишнього середовища, гармонійного співіснування людини і природи, відродження національних традицій дбайливого ставлення до землі.

Лабораторія екологічної інкультурації
підтримує створення навчальної, наукової і
науково-популярної літератури, що сприяє
відродженню духовної культури, мотивації
змін ціннісних установок сучасної молодії
людини, розвитку її творчого потенціалу та
особистісного самовдосконалення в руслі
ноосферного освіти та сталого розвитку
сучасного українського суспільства.

Лабораторія екологічної інкультурації регулярно проводить круглі столи:

- «Земля – наш спільний дім»;
- «Чи потрібна нам екологічна культура?»;
- «Студент та здоровий спосіб життя»;
- «День Землі».

Також було проведено міжвузівську конференцію «В.І.Вернадський і сучасність».

Лабораторія екологічної інкультурації

Від сформованості екологічної свідомості, екологічної культури сучасної людини залежить можливість збереження і природи Землі, і геносфнду Ното Сарієна.

Основні завдання:

- дослідження способів екологічної інкультурації, розвитку креативності, естетичного сприйняття середовища сучасної людини;
- впровадження цінностей здорового способу життя, гармонічного співіснування людини і природи;
- дослідження якості життя в сучасних експоселеннях;
- відродження національних традицій ставлення до рідної природи, збереження рідної землі;
- залучення студентської молоді до наукових досліджень соціокультурних, екоспелогічних умов стійкого розвитку українського суспільства.

Від сформованості екологічної свідомості, екологічної культури сучасної людини залежить можливість збереження і природи Землі, і генофонду *Homo Sapiens*.

Основні завдання:

- дослідження способів екологічної інкультурації, розвитку креативності, естетичного сприйняття середовища сучасної людини;
- впровадження цінностей здорового способу життя, гармонічного співіснування людини і природи;
- дослідження якості життя в сучасних скопоселеннях;
- відродження національних традицій ставлення до рідної природи, збереження рідної землі;
- залучення студентської молоді до наукових досліджень соціокультурних, екопсихологічних умов стійкого розвитку українського суспільства.

Культуро-
логічний

підхід

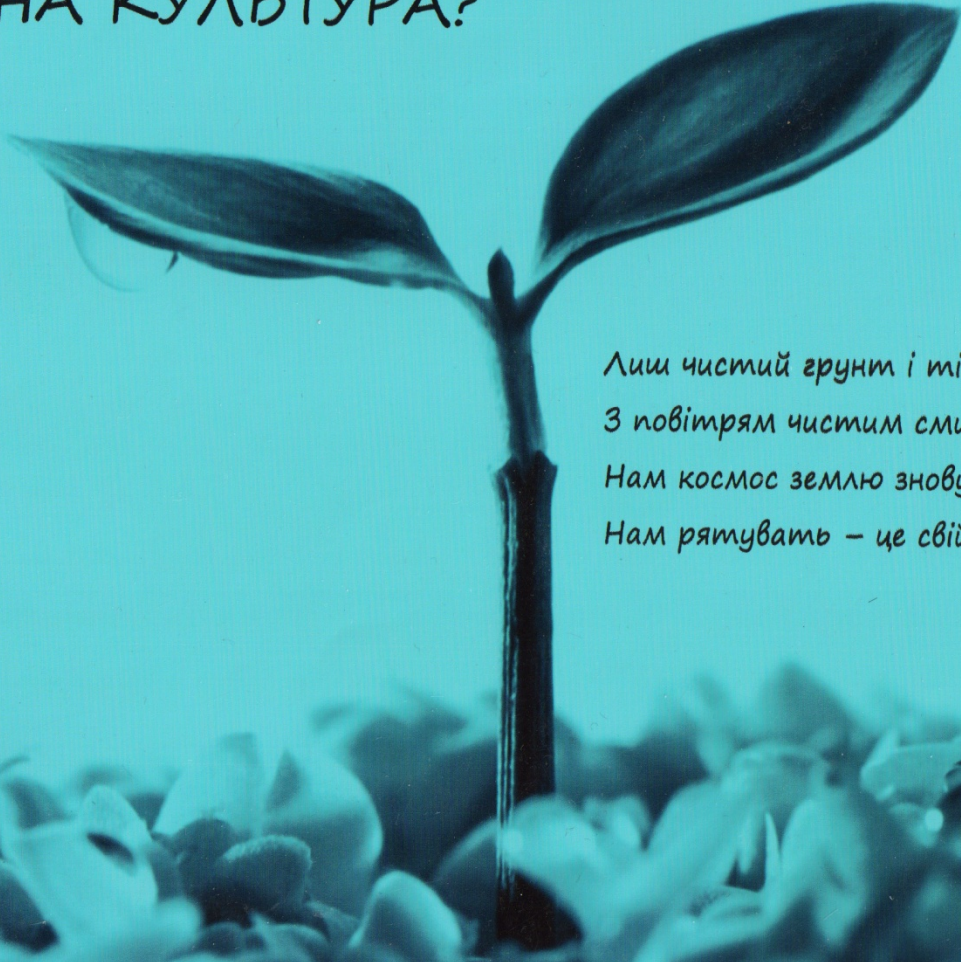
М.Г. Складановська

ЛЮДИНА І СВІТ.
ВСТУП ДО ЕКОЛОГІЧНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ

ЧИ ПОТРІБНА НАМ ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА?

КРУГЛИЙ СТІЛ
6 ГРУДНЯ 2011

Лиш чистий ґрунт і тільки чисті води
З повітрям чистим смисл нам віддадуть.
Нам космос землю знову не народить,
Нам рятувать – це свій продовжить путь.

Г.Шепітько

**Some photos from student's photo
exhibition**

“What a wonderful world!”

Чутливість до краси природи, любов до неї, психологічне осмислення свого внутрішнього світу у зв'язку з навколишнім світом – це вагомі риси українського національного характеру.

Виховання естетичних потреб особистості, відчуття гармонії і дисгармонії — перший крок розвитку креативності, творчих можливостей особистості, розвитку її творчих здібностей, що є нагальною потребою як сучасного суспільного розвитку, так і особистісного самовдосконалення. Це необхідний компонент розвитку екологічної свідомості, екологічної культури сучасної людини.

Дякую за увагу